

odpadniki našega naroda, smatrajo za greh, učence poučevati v njihovem materinem jeziku.

Lahko si torej mislimo, koliko časa traja, preden se učenci kaj nauče. Če učitelja ne razumejo, je to pač silno težko. Mari ni to velika ovira? S takim poukom se je težko privaditi nemščine. Človek mora najpoprej dobro poznati svoj jezik, potem se šele lahko poprime drugih. Na ta način se uči hitreje, pa tudi pravilneje.

Kdor dokonča te utrakvistične šole ne poseduje nikakih zmožnosti — ne v nemškem, še manj pa v slovenskem jeziku. Pa tudi v drugem oziru je neumen. Prosim, saj se ni ničesar naučil. Učitelj je predaval o zgodovini, učenci pa so zijali z odprtimi ustni ter napenjali možgane — a niso mogli ničesar umeti. To velja za vse predmete. Torej so te šole prave neumnjevalnice.

Država bi kaj takega ne smela trpeti. Pač pa se slovenska deca v teh šolah vendar nekaj nauči, in sicer — sovražiti svoj narod. Čeprav niso popolnoma zmožni nemškega jezika, vzlic temu so goreči pristaši nemškega nacionalizma.

In zakaj tudi ne, saj so bili v šoli tako vzgojeni. Kolikor so učitelja razumeli, so vedno slišali hvalitv nemški narod, nemško kulturo, zgodovino itd. O Slovanih so imeli priliko poslušati kvečjemu najostudnejše laži.

Tako n. pr. sem izvedel, da so učitelji teh šol za boj na Balkanu poučevali na jako čuden način. Zmerjali so Črnogorce in Srbe ter jih kazali učencem v svinjski podobi. Pripovedovali so jim, da je bil srbski kralj kravji pastir in da prebiva ljudstvo tam doli v svinjskih hlevih; da je srbski in črnogorski narod brez najmanjše kulture, kakor n. pr. divjaki in še slabše; da v onih krajih ni železnic ne cest. Celotako daleč so šli, da so se upali trditi, da so omenjeni narodi tako blizu živalstva, da so zmožni jesti tudi človeško meso. — Take in podobne stvari so pripovedovali učitelji svojim učencem o balkanskih Slovanih ter jim tako izkušali vliči v mlada srca stud do vsega, kar le količkar diši po Slovanstvu. Jaz sem to zvedel od neštetihi otrok; vsi so mi to enako pripovedovali in niti najmanj ne dvomim o resničnosti tega, kar sem v kratkem navedel. Sicer pa sam dobro vem, kakšen je pouk v teh šolah, ker sem bil tudi tako nesrečen, da sem jih moral obiskovati, in le slučajno se imam zahvaliti, da nisem utonil v nemškem morju z svojimi sošolci vred.

Ko bi na teh šolah poučevali slovenski narodnozavedni učitelji, bi bilo seveda vse drugače.

Toda slovenske učitelje pošiljajo v popolnoma nemške kraje, dočim v slovenskih krajih nameščajo same zagrizene nemške nacionalce, ki niso zmožni slovenskega jezika, ali pa take, ki so slovensčine sicer zmožni, a so prodane duše, slovenski odpadniki in renegati.

Po vsej slovenski Koroški so razmere enako žalostne. Nekoliko boljše je pač na Spodnjem Koroškem, kjer se je Ciril-Metodova družba že precej žrtvovala, a še vedno premalo; tudi na Zgornjem Koroškem je hotela ustanoviti trdnjavo, ki bi bila velikanskega pomena, in sicer v najogroženejšem kraju, v občini Bekštanj pri Beljaku.

Material za zgradbo je že navožen, toda vlada slovenske šole ne pusti zidati, ker se je proti temu uprl občinski odbor, ki obstoji iz samih slovenskih odpadnikov. Tozadevno je sicer že parkrat interveniral pri ministrstvu tržaški državni poslanec g. dr. Rybač — na našega klerikalnega poslanca se v tej zadevi ne moremo obrniti, ker so klerikalci proti Ciril-Metodovi družbi — toda intervencije so ostale brez uspeha. Če bi se vsi slovenski in tudi drugi slovanski poslanci za stvar zavzeli, bi morala pasti ugodna odločitev, zakaj to je vendar sramota za ves slovenski narod, če nam niti na naši slovenski zemlji in s svojimi krajcarji ne dopustijo graditi slovenske šole.

Par korakov od tam, kjer bi morala stati slovenska Ciril-Metodova šola, pa se dviga na slovenskih tleh prav ponosno Roseggerjeva šola — nemška trdnjava. Za pomemčevanje slovenske dece jim niti utrakvistične šole ne zadostujejo več. Roseggerjevo šolo v tem kraju so postavili Nemci tedaj, ko jim je prišel na ušesa glas, da se zgradi tu slovenska Ciril-Metodova šola. Svojo nemškonacionalno šolo so lahko zgradili na slovenski zemlji — vlada jim je to dovolila — zgraditev potrebne slovenske šole pa so preprečili! Ali ni to krivica?

Razume se, da obiskujejo to Roseggerjevo šolo sami slovenski otroci, ker nemških v tem kraju ni. — Pred enim letom in pol je bil v tej šoli en slovenski otrok ubit. Učitelj ga je pri telovadbi tako preganjal, da je padel z droga. Par dni po tem dogodku je izdihnil. Učitelj je prišel sicer v preiskavo, a ni bil kaznovan. To seveda za to, ker je nemški nacionalce.

Bog varuj, da bi slovenski učitelj napravil kaj podobnega; ne bi se mu zgodilo človeško, bil bi kaznovan in izgubil bi eksistenco.

Pri vsem tem, kar smo napisali, jim gre pomemčevalno delo še vedno prepočas; njim se namreč tako zdi. Zato upri-zarijajo šolske veselice, Schulverein in Südmarka izdata za to veliko denarja. Na veselice vabijo slovenski naraščaj. Tam jim dajo piti in jesti, pa tudi denarja dobijo. Zato morajo seveda kričati »Heil« in prepevati nemškonacionalne pesmi. Na ta način jih pridobijo na svojo stran! Ne smem pozabiti, da jih učitelji tudi učijo, da morajo Slovence izzivati in zasramovati. Ubogi starši, ki imajo take otroke!

Iz tega, kar smo navedli, je pač zadosti jasno razvidno, kako ubijajo slovensko deca na Koroškem. To delajo Nemci v zvezi z vlado. Če bo ta barbarski šolski sistem na Koroškem še nadalje trajal, bo slovenski živeli v tej deželi popolnoma izumrl. Pri teh razmerah se nam koroškimi Slovincem ni mogoče razvijati. Edino le pritisk od zgoraj nas še lahko reši. Slovanski poslanci, pobrigajte se, dokler je še čas!

Agitirajte za svoje glasilo!
Pridobivajte mu novih naročnikov!

Deželno učiteljsko društvo v Gorici

se je po svoji deputaciji dne 2. t. m. poklonilo novemu deželnemu glavarju gospodu dr. Alojziju Fajduttiju in njegovemu namestniku gospodu dr. Alojziju Franku. Deputacija je izrekla samo svoje čestitke v imenu deželnega učiteljskega na visokih imenovanjih in je bila pri obih deželnih prvakih prijazno sprejeta.

Pozneje med zasedanjem se pokloni tudi gospodom deželnim odbornikom in poslancem ter ponovi ustno že davno odkrite težnje vsega učiteljskega po gnotni regulaciji. Sploh je deželno društvo agilno in vedno drega, da bi se končno uresničilo učiteljske želje. Nепrestano vrta, da bi se predložil v sankcijo zakon, ki je bil sprejet v preteklem zasedanju in ušteva tudi stanarino v penzijske dohodke.

Neumljivo je zato, kako je vendar mogoče, da se ne sklene vse slovensko in italijansko učiteljsko deželno društvo. To je pač letargija, za katero ni najti dovolj besed, da bi jo zadostno ožigosali. Pristopite torej vsi k temu za učiteljsko res prepotrebno društvo in plačajte vsaj 2 K članarine vsako leto! Naslovite jo na ime tovariša Ignacija Kizmana v Dornbergu, ki je društven blagajnik! Vsaj to bodi v veselje učiteljskim delavcem, ki žrtvujejo denar, potnine, čas in delo v povzdigo učiteljskega stanu in regulacijo naših plač. Proč s to stanovsko mlačnostjo in s tem mrtvilom! Sedaj je deželno učiteljsko vložilo novemu deželnemu zboru tudi sledečo peticijo v obeh deželnih jezikih:

Visokemu
deželnemu zboru
v Gorici.

Vdano podpisano društvo je že nešteto krat prosilo za izboljšanje učiteljskega gnotnega stanja. Tudi sedaj se obrača zopet z nujno prošnjo do visoke deželne zbornice, katera naj ne uvrsti svojega učiteljskega s preziranjem njegovih prošni med večne nezadovoljneže. Ne samo sedanja draginja, temveč prava revščina v učiteljskih družinah nas sili, da ponavljamo svoje opravičene prošnje. Premalenkostne so bile ureditve učiteljskih plač tekem zadnjih let v razmerju z vedno rastočo draginjo vseh živih ter drugih življenskih potrebščim in prevelika je razlika med pičlimi dohodki učiteljskega naše pokrajine in med dohodki državnih in deželnih uradnikov vseh mogočih kategorij.

Spoštljivo podpisano društvo, oduševljeno z iskrenim hrepenenjem uresničiti težnje vsega deželnega učiteljskega, prosji preugledno zbornico, da vendar enkrat s plemenitim svojim činom odstrani vedno večjo bledo iz učiteljskega stanu in njegovih rodovih.

Zaradi tega blagovoli visoka zbornica sprejeti sledeča izboljšanja učiteljskih plač in izpremeniti sedanji deželni zakon v naslednjem smislu:

1. Določitev stalnih temeljnih dohodkov za I. razred na 2000 K, za II. razred na 1800 K in za III. razred na 1600 K letne plače.

2. Petletnice naj znašajo brez razlike vsaka po 200 K na leto in naj se upoštevajo s prvim dnevom službenega nastopa.

3. Vse deželno učiteljsko imej pravico do polne pokojnine s 35letnim službovanjem računši s prvim vstopom v službo.

4. Stanarina naj se uračunava v pokojnino.

5. Zviša naj se stanarino v razmerju z vedno rastočo stanovanjsko draginjo.

V pojasnitev označenih prošni se drzne preudano podpisano društvo dostaviti sledeče opravičene opomnje:

Ad 1. V okrajih Gorica mesto, Gradšče in Tržič ne provzročata taka ureditev osnovnih plač nikakega zvišanja doklad in nikakih večjih izdatkov, ker uživa tamkajšnje učiteljske že pred časom priznane draginjske doklade. Pravilno in pa edino pravično bi bilo, da meri preugledna deželna zbornica z enakim usmiljenjem (!) vsemu učiteljsstvu in deželi enake dohodke, ne oziraje se na posamezne okraje bolj kakor na druge. Razumna in pravična mati združuje okrog sebe vse svoje otroke z enako ljubeznijo.

Ad 2. Določitev starostnih doklad na 200kronske petletnice je še vedno daleč zaostala za triletnim vsakokratnim zvišanjem uradniških plač. Za današnje čase je pač žalostno, smešno alj poniževalno in pomilovalno, da imajo starejši učitelji po eno dve, tri in celo štiri petletnice z 80kronskim zvišanjem, mlajši pa prvo v znesku 140 K in vse druge višje odmerjene nego starejši. Ta razlika traja ves čas aktivne službe in tudi za čas v pokojju!

Ad 3. Upokožitev s 35letnim službovanjem ni samo v olajšavo učiteljsvu, temveč tudi v korist ter povzdigo šolstva in vseh učnih uspehov. Po 35letnem službovanju se ne more učitelj posvetiti šoli, šolski mladini in njenemu napredku s popolnoma dovršenim delom in njegovim uspehi pešajo z vsakim dnevom. Drznelo se napisati žalostno dejstvo, da so jako, jako redki učitelji — upokoženci s polno službeno dobo 40 let, ker že izčrpajo svoje moči tudi pred 35letnim službovanjem.

Ad 4. Uštevanje stanarine v penzijske dohodke je bilo že sprejeto v preteklem zasedanju visoke zbornice, a teh pravičnih sklepov se ni še uzakonilo, ker se jih ni predložilo v Najvišjo sankcijo le zaradi malenkostnih formalnih pogrškov.

Ad 5. Potrebno je zvišanje stanarine zaradi neprestano rastoče splošne stanovanjske draginje. Vemo za slučaje, da plačajo učitelji večje stanarine, nego so jim utemeljene v plači.

Nujno potrebno je ugoditi vsem tem učiteljskim prošnam tudi zaradi tega, da se dvigne socialni ugled učiteljskega stanu. Prevđano podpisano učiteljsko društvo je uverjeno o celokupnem plemenitem čuvstvanju visoke deželne zbornice in zaradi tega z gotovostjo pričakuje ugoditve svojih opravičenih prošni, da se z nepozabno hvaležnostjo začrta v učiteljska srca ta plemeniti čin preuglednega deželnega zbora, ki naj dvigne šolstvo in s tem pravo našo pokneženo grofovino.

Deželno učiteljsko društvo za pokneževino grofijo Goriško-Gradšćansko

v Gorici, dne 2. oktobra 1913.

Tajnik: Predsednik:
Alojzij Urbančič, l. r. Franc Bajt, l. r.

Iz naše organizacije.

KRANJSKO.

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj ima svoje običajno jesensko zborovanje v Kranju prihodnji četrtek, dne 16. oktobra t. l., popoldan ob treh v fizikalnem kabinetu kranjske gimnazije. — Dnevni red zborovanja je naslednji:

1. »O geoloških dobah«, predava g. dr. Vladimir Herle, c. kr. gimn. profesor v Kranju.

2. »Gmotni položaj Zaveznih listov«, poroča tovariš Josip Lapajne, nadučitelj v Cerkljah.

3. Slučajnosti.
Ker sta obe glavni točki dnevnega reda prav zanimivi, zato vluđno vabi k mnogobrojni udeležbi vse čislane člane in prijatelje društva odbor.

Kamniško učiteljsko društvo zboruje v soboto, dne 18. t. m., ob 2. uri popoldne v Domžalah v »Sokolskem domu«. Tovariš Schmeidek bo predaval o šolskem vrtu in kmetijskem pouku. — Učiteljsvo se vabi, da se zborovanja v obilnem številu udeleži.

Jubilejska samopomoč.

Nekateri člani so popolnoma pozabili na § 4. društvenih pravil. Opozarjajo se, da takoj poravnajo zastanke; kdor ne

* Nam se te zahteve ne zde pravilne. Organizirano učiteljsvo ne sme niti za las popustiti od zahtev vsega avstrijskega učiteljskega, ki hoče in mora imeti svoje plače enake plačam državnih uradnikov. S popustljivostjo v teh skupnih zahtevah je kršena solidarnost in je boj silno ožkočen! Kaj poreče naša Zaveza in slovenska Zveza?
Uredn.

** Sklicujte se na § 56. drž. šolskega zakona.
Uredn.

poravna do 25. t. m., se ga bo na njegove stroške opominjalo v rekomandiranem pisnu; po brezuspešnem opominu pa izključilo. — Učiteljsvu, katero hoče vstopiti v društvo, daje vsa pojasnila tovaris Ivan Schmeidek, učitelj v Krtni, pošta Dob.

Književnost in umetnost.

Utva in Mira: »Pravljice«.

Ocena. — Spisal Ferdo Plemeč.

Za leto 1914. je izdala in založila družba sv. Mohorja 80 strani debel zvezek »Pravljic« Utve in Mire, namenjen — komu? Pred nedavnim je o priliki ocene neke mladinske knjige dobrovoljni kritik delal razliko med 10, 20, 30 in 70letno mladino. Od tedaj so »mladinski« pisatelji tako zbegani, da nimajo več pravega poguma na vesti koj na platnicah svojega proizvoda dobo starosti, ki ji je spis namenjen. Tako tudi v teh »pravljicah« beremo jedva na 52. strani v peti vrsti, da so te tiskane pole namenjene detetu, tedaj otroku v najnežnejši starosti. To daja misliti človeku, ki pred tem novim darom nam učiteljem posebno naklonjene družbe stoji kakor pred neko uganko, ki mu jo je zastavil družbin odbor. Uganka tiči namreč že v naslovu knjige, ker te »Pravljice« v pretežni večini po svoji obliki in vsebini in svojem slogu — pravljice niso. Hočem to tudi dokazati brez ozira na desno in levo, ker velika postaja povodenj odkritih in prikritih mladinskih spisov v slovenski domovini, in dobro je, da smo si tudi glede pravljic na jasnem.

Tov. Josip Brinar mi je izkazal neprickakovano čast, da je v »Pedagoškem letopisu« za leto 1912. ponatisnil moje mnenje, mnenje namreč, da je pisateljavnje na polju mladinske književnosti umetnost, a ne čin spretnosti in dobre volje. Pisateljici »Pravljic« pa je, kakor knjiga kaže, vodilo pri spisovanju v glavnem je poslednje. In tako stojimo, naravnost rečem pred pretežni večini ponesrečenimi proizvodi, ki le tuintam kažejo blede reminiscenco na stare, večnolepe, a že kdaj izdanele pravljice naših dobrih babic, vobče pa izdajajo znak našega časa, t. i. nerovno hlastanje, iskanje po efektilih, ter kažejo vkljub vsemu aparatu starih pravljic le prazno vsebino. Tehnika, način pripovedovanja, pravljici specifično lastnega je vseskozi pomanjkljiva. Na ta način pravljic ni pripovedovati. Le čitajte jih in priznali boste, da ste le s težavo se prerili do konca Utvinih in Mirinih »pravljic«, in da ste dosegli konec s prazno dušo, z razočaranim pričakovanjem. Zame ta najnovjša publikacija dr. sv. Mohorja le obremenuje taro naše mladinske književnosti. To smo v »Zvončku« že povsem kaj lepšega brali.

Seveda mora bralec vprvo abstrahirati Cotičeve res sugestionalne vinjete, ki često več govore negoli plehko besedilo, in tudi drugače govore. Za »Pravljice« menda tudi prvotno niso bile risane vse. Opozarjam le na naslovne, v tri polja razdeljene vinjete na straneh 9, 18, 33, 39, 41 itd., ki nosijo večinoma označbo raznih mesecev in so tako srečno razdeljene, da n. pr. vinjeta z označbo »marec« stoji nad pravljico, ki začne: »Kako se je poslavljalo poletje...« Sklepčne vinjete z označbo »konec« so pa vse srečno razpustavljene, ker bi sicer človek časih res ne vedel, je li »pravljice« že konec ali ne. Vsa čast drugače risarju, ki je ustvarjal nad nivojem podane mu tvarine ter nekoliko dvignit ugled te — začarane botanike, ki nam jo podaja pričujoča knjiga. Da, botanike. Med vsemim osemnaštini »pravljicami« je namreč osem basni iz rastlinstva. Slednja (»Kako je nastala marjetica« — Spisala Mira) je le prosto pripovedovanje stare legende; »Vijolica« na str. 33 (»cvetična bajka« — spisala (?) Mira) pa je neoriginalna, prosto pripovedovana po nemški poeziji »Vom Veilchen...«, ki smo jo še kakor učenci brali v nemških šolskih berilih. Malce več previdnosti v tem pogledu ne škodi!

Nedvomno stoje Utvine »pravljice« v tej zbirki višje od Mirinih, dasi jih je le sedem. Ob daljšem dozorevanju bi ta ali ona Utvina pravljica postala nekaj res pomnovega branja vrednega. Utva je podala sledeče:

»Zlatolasa kneginja Pravljica«. To je nekaj subjektivno navdahnjen uvod v knjigo, ki otroka ne bo ganil k drugemu nego li k zdehanju. Vsebine tu ni, dejanja tudi ne, na čuvstvo ne vpliva. Nagromadene pa so reminiscence iz starejših pravljic v obliki tipičnih imen in fraz in med vrstami so označene prešerne obljube, ki jih knjiga v naslednjem ne izpolnjuje.

»Skratec nagajivček« je v prvem delu dober, sploh pa najboljši spis knjige. Ima vkljub trdemu slogu vsebino, celo srčkano vsebino. V drugem delu pa zopet